

N:o 129.

Af herr **K. H. Branting m. fl.**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t*
angående invaliditets- och ålderdomsförsäkring åt arbetare.

Den nedsättning, som i statsverkspropositionen föreslås i anslaget till arbetareförsäkringsfonden, synes gifva vid handen, att regeringen ej för närvarande är betänkt på att af eget initiativ upptaga den stora, ännu alltjämt olösta frågan om inrättande af en ålderdoms- och invaliditetsförsäkring för de arbetande klasserna i vårt land. Ty det kan med stor visshet förutsättas, att hvarje närmare sysslande med ett förslag i denna riktning måste ha ställt lefvande för vederbörande, att den nu samlade fonden ännu behöfver mycket ansenligt förstärkas, om den skall kunna verksamt tjäna sitt ändamål att intaga inom försäkringens ram en afsevärdare del af den vid försäkringens början något till åren komna generationen.

Själftva det uttryckssätt herr finansministern använder, då han framhåller, att »ovisst är, på hvilka grunder en blifvande lagstiftning i förevarande afseende kan komma att fotas», ger stöd åt den uppfattningen, att regeringen icke funnit anledning att bilda sig någon mening om den väg, på hvilken man för frågans lösning bör slå in.

En blick på arbetareförsäkringsfrågans historia i vårt land visar dock, att tiden verkligen borde vara inne för ett nytt regeringsinitiativ i denna mer än de flesta riksviktiga sak. Riksdagen tog 1884 själf upp de sociala försäkringsfrågorna, då den, på grund af motion af herr A. Hedin, hos Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag »om och i hvad mån åtgärder kunde finnas lämpliga för ordnandet af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande möjliga olycksfall i arbetet, äfvensom för beredande af ålderdomsförsäkring åt arbetare och med dem

jämförliga personer». Med stöd af arbetareförsäkringskommitténs utredning och förslag framlade då regeringen 1889 en lag om skydd mot yrkesfara, hvilken också af Riksdagen antogs. Men förslagen om denna lags nödvändiga komplettering genom en olycksfallsförsäkring afvisades af 1890 och 91 års riksdagar.

Den s. k. nya arbetareförsäkringskommittén utarbetade nu ett nytt förslag, afseende att på en gång i en stor försäkring omfatta all invaliditet. Detta förslag var färdigt 1893, och 1895 byggdes därpå ehuru med vissa afprutningar ett regeringsförslag. Riksdagen fann dock detta ännu allt för stort och dyrbart tilltaget och afslog detsamma, men ingalunda under protest mot dess bärande grundtankar, utan i skrifvelse af 10 maj med uttrycklig anhållan hos Kungl. Maj:t att taga frågan under förnyad pröfning och återkomma med nytt förslag. Att frågan icke alls var afförd från dagordningen underströks än ytterligare i den skrifvelse af 17 maj 1895, hvori Riksdagen hänvisar till skrifvelsen om nytt förslag och fortsätter: »Häraf torde framgå, att omförmälda fråga, om den än för närvarande icke vunnit sin lösning, likväl skall finna en sådan», hvarför det af Kungl. Maj:t föreslagna afsättandet af 1,400,000 kr. till arbetareförsäkringsfonden af Riksdagen ansågs »icke böra uppskjutas».

Regeringen återkom också 1898 med det begärda nya förslaget, så kringskuret och reduceradt, att arbetareförsäkringens varmaste vänner blott med största själföfvervinnelse kunde bestämma sig för att villkorligt ge det sin röst. I Andra Kammaren antogs det emellertid med 109 röster mot 95, men i Första Kammaren hade vinden nu alldeles vänt sig; man fruktade konsekvenserna af äfven de ringaste medgifvanden åt den nya tidens socialpolitiska åskådningssätt och afslog alltsammans med den kompakta majoriteten af 101 röster mot 29.

På detta sätt hade ett årtionde gått, utan att arbetareförsäkringen kommit ett tuffjät framåt. Statsministern herr Boström förklarade dock under debatten 2 maj 1898 i Första Kammaren, att »denna fråga är af det slag, att den icke kan falla, utan måste lösas», och vidare: »Det är icke nog med att endast öfverlägga och diskutera, vi måste en gång komma till handling.» I afvaktan härpå slog regeringen år 1900 åter in på den väg, som den efter mångas mening aldrig borde ha lämnat, nämligen att först lösa industriens olycksfallsersättningsfråga fristående. Förslaget härom föll äfven nu i Första Kammaren, med 85 röster mot 47, oaktadt man tagit det olyckliga steget tillbaka från försäkringsplikt, som föreslogs 10 år förut, till ersättningsplikt. Men när den nya regeringen

år 1901 återkom med några ytterligare jämkningar samt förslag till riksförsäkringsanstalt, blef verklig den nu gällande olycksfallsersättningslagen antagen af båda kamrarna.

De brister, som vidlåda denna, äro ytterst väsentliga och kräfva förvisso rättelse snarast möjligt. Men med kändedom om Riksdagens obenägenhet för att snart ändra nyss antagna lagar synes det föga antagligt, att en framställning i sådan riktning för närvarande skulle ha några utsikter, helst som riksförsäkringsanstalten i fjol lyckades utverka rätt att för sin del kringgå en af lagens olyckligaste bestämmelser, den orimligt långa karenstiden.

Däremot bör, medan tiden mognar för en revision af olycksfallsförsäkringslagen, uppmärksamheten på nytt ägnas åt den större och — man må gärna erkänna det — mera svårlösta del af socialförsäkringen, som stannat i marvatten efter de förfelade ansatserna 1895 och 1898. Frågan huru vårt folks arbetande klasser skola beredas en bättre ålderdomsutsikt än fattighusets förödmjukande nådebröd har nu hvilat, hvad statsmakterna angår, stilla i 7 år. Detta kan icke få fortfara. Och då trots ofvan citerade erkännanden från herr statsministern och trots de många vackra ord om frågans ofantliga vikt, som återfinnas i 1895 och 1898 års riksdagsdebatter, intet initiativ från regeringen veterligen förberedes, synes det vara Riksdagens plikt att, liksom den 1884 själf bragt hela frågan på tal, nu på nytt påminna, att den kvarstår olöst.

Sedan den sist var uppe hos oss har också i utlandet frågan om invaliditets- och ålderdomsförsäkring varit föremål för det lifligaste intresse och står i en rad kulturländer i förgrunden. Vi erinna endast om att Tyskland 1899 genomfört en förbättrande revision af sin gamla lag af 1889. I Norge har man (1899) gjort ett försök att vidga försäkringen till en fullt allmän folkförsäkring, ett uppslag, som icke minst i tyska sakkunniga kretsar mottogs med största intresse, ehuru åtskilliga af en norsk granskningskommitté (1902) närmare påvisade brister äfvensom allmänna ekonomiska hänsyn för ögonblicket vållat uppskof med ärendets fortsatta handläggning. I Frankrike, där man på 1890-talet reformerat sjuk- och olycksfallsförsäkringen, framlades åren 1900 och 1901 förslag till ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, väsentligen grundade på de tyska principerna; ännu en återremiss kom dock emellan och har vållat uppskof, men frågans lösning står som en hufvudpunkt på den parlamentariska majoritetens program. Äfven i Belgien står fordran på obligatorisk invaliditets- och ålderdomsförsäkring på dagord-

ningen, sedan rösträttsreformen bragt arbetarerepresentanter in i parlamentet. Utan att här gå närmare in på frågan om de olika vägar, på hvilka man sökt det stora problemets lösning, må dock i detta sammanhang påpekas, att en af de främsta kännarne af europeisk arbetarförsäkringslagstiftning, geheimerådet doktor Zacher i Berlin, kunde i sin rapport till sjette internationella arbetarförsäkringskongressen i Düsseldorf 1902 konstatera, att den fria sjelfhjälpen på detta område, äfven med rikligt statsunderstöd som t. ex. i Frankrike, visat sig fullständigt otillräcklig.

Hur det förhåller sig med det förslag, som på enskildt initiativ lär hålla på att utarbetas här i landet och som uppgifves ha i en senare, från det ursprungliga starkt modifierad och förbättrad gestaltning tillvunnit sig rätt stort intresse, är oss icke närmare bekant. Helt visst kommer man dock att vid frågans återupptagande sörja för att äfven det på detta så kallade Raabska förslag nedlagda arbetet blir tillgodogjort, i den mån det kan befinnas vara af värde.

Med stöd af det anförda tillåta vi oss sålunda att hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t på nytt taga i öfvervägande, huru de i Riksdagens skrivelser af 11 maj 1884 och 10 maj 1895 gjorda framställningarne i i syfte att bereda invaliditets- och ålderdomsförsäkring åt arbetare och med dem jämställda må snarast möjligt blifva förverkligade.

Stockholm den 28 januari 1905.

Hjalmar Branting.

F. W. Thorsson.

Nils Persson.

Viktor Larsson.